

Sygn. akt IV CSK 80/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. M. Spółki Akcyjnej w W.
przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno - Usługowo - Handlowemu R. Spółce z
ograniczoną odpowiedzialnością w R.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 sierpnia 2010 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 14 października 2009 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację powoda (pkt. II) i orzekającej o kosztach procesu za obie instancje (pkt. I. 2 i III) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka domagała się zobowiązania pozwanej do zaniechania bezprawnej wypłaty kwot z gwarancji zabezpieczenia należytego wykonania umowy nr [...], zmienionych oznaczonymi aneksami do umowy, wystawionych na rzecz pozwanej – na zlecenie powódki – przez Bank Ochrony Środowiska oraz zobowiązania pozwanej do wydania oznaczonych dokumentów wystawionych na jej rzecz – na zlecenie powódki – przez Bank Ochrony Środowiska bądź – alternatywnie – zobowiązania pozwanej do złożenia oznaczonej treści oświadczenia woli „w przedmiocie zwolnienia wymienionych gwarancji w zakresie 70% wartości zabezpieczenia”.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa zarzucając, że nie ma podstaw do jego uwzględnienia zarówno z przyczyn prawnych (brak podstawy prawnej do sformułowania żądań o treści zgłoszonej w pozwie), jak i faktycznych (brak należytego wykonania kontraktu przez powoda).

Wyrokiem z dnia 26 marca 2009 r. Sąd Okręgowy – przyjmując, że ostatnie z żądań pozwu ma charakter żądania ewentualnego – oddalił powództwo w całości i zasądził od powódki na rzecz pozwanej 7217 zł kosztów procesu.

Sąd ustalił, że strony w trybie zamówień publicznych zawarły w dniu 13 grudnia 2005 r. kontrakt nr [...], którego przedmiotem było wybudowanie zakładu utylizacji odpadów komunalnych.

Na podstawie tego kontraktu pozwana zleciła powódce wykonanie kompleksowego zadania inwestycyjnego polegającego na zaprojektowaniu, budowie i uruchomieniu zakładu utylizacji odpadów komunalnych, przeprowadzeniu rozruchu technologicznego, przeszkoleniu przyszłych pracowników, opracowaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania zezwolenia na użytkowanie zakładu, przygotowaniu dokumentacji powykonawczej, wykonaniu i zatwierdzeniu analizy porealizacyjnej dotyczącej oddziaływania na środowisko, opracowanej

po trzymiesięcznym okresie eksploatacji oraz wszelkich innych prac – niewymienionych w kontrakcie – a koniecznych do użytkowania zakładu.

Poza umową strony wiązały „Warunki ogólne Kontraktu” dotyczące urządzeń elektrycznych i mechanicznych oraz robót inżynierskich i budowlanych projektowanych przez wykonawcę (FIDIC), zmienione częściowo przez strony, rysunki, załączniki, wykaz cen, oferta wykonawcy z załącznikami, instrukcja dla wykonawców.

Zgodnie z ogólnymi warunkami kontraktu i umową z dnia 13 grudnia 2005 r., zawartą przez pozwaną z F., która dotyczyła pełnienia – w związku z realizacją kontraktu – funkcji inżyniera, trzecim uczestnikiem procesu inwestycyjnego był Inżynier Kontraktu.

W celu zabezpieczenia należytego wykonania umowy powódka zawarła z Bankiem Ochrony Środowiska dwie umowy: w dniu 6 grudnia 2005 r. umowę o udzielaniu gwarancji i z dnia 29 czerwca umowę o ustanowieniu limitu zaangażowania w formie linii odnawialnej w celu udzielania gwarancji bankowych. Na podstawie tych umów Bank Ochrony Środowiska udzielił pozwanej w dnia 6 grudnia 2005 r. gwarancji zabezpieczenia należytego wykonania kontraktu do kwoty 2 024 973,20 euro i w dniu 8 września 2006 gwarancji do kwoty 16 389,59 euro.

Kontrakt był – mimo sporów między uczestnikami procesu inwestycyjnego – realizowany; jednakże wydłużał się czas jego realizacji.

W dniu 7 lipca 2008 r., po przeprowadzeniu 72 godzinnych prób technologicznych, rozpoczęto mające trwać 3 miesiące próby eksploatacyjne. Tego samego dnia powódka wypowiedziała jednak kontrakt z powodu braku współpracy pozwanej przy jego realizacji. W dniu 8 lipca 2008 r. również pozwana złożyła oświadczenie o wypowiedzeniu kontraktu z powodu wielokrotnego i uporczywego niestosowania się powódki do wezwań Inżyniera Kontraktu i przekroczenia czasu zakończenia inwestycji.

W dniu 22 lipca 2008 r. powódka przerwała próby eksploatacyjne i opuściła budowę.

Zdaniem Sądu Okręgowego zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy miała kwestia zasadności wypowiedzenia kontraktu przez powódkę, gdyż pozostaje ona w bezpośrednim związku z należyтым wykonaniem zobowiązania. Analizując przebieg procesu inwestycyjnego, Sąd uznał, że powódka nie wykonała zobowiązania należyście (opóźnienia w realizacji kontraktu, brak podstaw do wystawienia świadectwa przejęcia) i stwierdził, iż wypowiedzenie kontraktu przez powódkę stanowiło nadużycie praw wynikających z kontraktu i było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Powódka zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości. Zmieniając go, Sąd Apelacyjny uwzględnił powództwo w zakresie żądania zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie zwolnienia 70% wartości kwoty zabezpieczenia (pkt I.1), zasądził od pozwanej na rzecz powódki 107 200 zł kosztów procesu za pierwszą instancję (pkt I.2), oddalił apelację w pozostałej części (pkt II) i zasądził od pozwanej na rzecz powódki 105 400 zł kosztów postępowania apelacyjnego (pkt III).

Sąd odwoławczy uznał - odwołując się do zawartych w punkcie 4.2 warunków szczególnych kontraktu – że zostały spełnione przewidziane w nim okoliczności zwolnienia 70% kwoty wartości zabezpieczenia. Należało zatem uwzględnić powództwo co do żądania zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie tego zwolnienia, „natomiast dalsze roszczenia jako niezasadne oddalić”.

Powódka zaskarżyła wyrok Sąd Apelacyjny częściowo, tj. w zakresie oddalającym jej apelację (pkt II). W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, zarzuciła naruszenia art. 5 i art. 65 k.c. oraz obrazę art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 i art. 391 § 1 w związku z art. 386 § 4 k.p.c. Powołując się na te podstawy, wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania albo o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty zgodnie z żądaniem pozwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dla oceny zasadności skargi kasacyjnej rozstrzygające znaczenie mają zarzuty naruszenia art. 328 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c.

Zdaniem skarżącej wada uzasadnienia zaskarżonego wyroku polega na niewskazaniu przyczyn oddalenia apelacji w pozostałej części, uniemożliwiającym kontrolę kasacyjną wyroku w zaskarżonej części. Sąd odwoławczy naruszył też art. 378 § 1 k.p.c. nie odnosząc się do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego, mających kluczowe znaczenie dla oceny zasadności oddalenia przez Sąd pierwszej instancji roszczenia o zaniechanie wypłaty kwot z gwarancji bankowej należytego wykonania umowy i zobowiązania pozwanej do zwrotu oznaczonych dokumentów.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić podstawę skargi kasacyjnej tylko o tyle, o ile uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie pozwala na kontrolę kasacyjną tego orzeczenia. Tylko w takim wypadku uchybienie art. 328 § 2 k.p.c. może bowiem być uznane za mogące mieć – w rozumieniu art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. – wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, niepubl.). W orzecnictwie wyjaśniono również, że w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego muszą być zawarte elementy wymienione w art. 328 § 2 k.p.c., przy uwzględnieniu charakteru orzeczenia drugoinstancyjnego (art. 391 § 1 k.p.c.). W wypadku kwestionowania w apelacji oceny dowodów i ustaleń poczynionych w sądzie pierwszej instancji, muszą one zostać poddane kontroli i ocenie instancyjnej, której wyniki powinny być przedstawione w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji. Wymienione obowiązki procesowe sądu drugiej instancji pozostają w związku także z koniecznością rozpoznania sprawy w granicach apelacji wynikającą z art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Powinność rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza, między innymi, nakaz wzięcia pod uwagę, rozważenia i oceny wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków; nierozpoznanie zarzutów apelacji stanowi obrazę tego przepisu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2008 r., IV CSK 331/08 i z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, niepubl.).

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie odpowiada – jak trafnie zarzuciła skarżąca – przedstawionym wymaganiom, uniemożliwiając kontrolę kasacyjną w zaskarżonym zakresie. Nie ulega wątpliwości, że wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony przez powódkę w całości, a więc także w zakresie żądania

zgłoszonego na pierwszym miejscu (zobowiązania pozwanej do zaniechania wypłaty kwot z gwarancji bankowej należytego wykonania umowy i zwrotu powódce oznaczonych dokumentów). W uzasadnieniu wyroku częściowo uwzględniającego apelację, Sąd odwoławczy przedstawił natomiast jedynie motywy rozstrzygnięcia reformatoryjnego, polegającego na uwzględnieniu żądania zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia o zwolnieniu 70% kwoty zabezpieczenia, a motywy oddalenia apelacji w pozostałej części ograniczył do stwierdzenia, że „(...) skoro zostały spełnione przesłanki zwolnienia 70% gwarancji powództwo należało uwzględnić w tym zakresie, natomiast dalsze roszczenia jako niezasadne oddalić”.

Tymczasem zasadność oddalenia przez Sąd pierwszej instancji powództwa w zakresie żądania zobowiązania pozwanej do zaniechania wypłaty kwot z bankowej gwarancji zabezpieczenia należytego wykonania umowy i zwrotu powódce oznaczonych dokumentów została zakwestionowana w apelacji przez podniesienie szeregu zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego. Apelująca zarzuciła naruszenie art. 5 k.c., art. 65 w związku z art. 353¹ k.c., art. 471, 476 k.c. i 151 Prawa zamówień publicznych. Podniosła także zarzut, że Sąd pierwszej instancji dokonał oceny dowodów z naruszeniem przewidzianej w art. 233 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów. Zakwestionowała też prawidłowość dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych. Zarzuciła również obrazę art. 328 § 2 k.p.c. przez niewskazanie przyczyn odmowy wiarygodności i mocy dowodowej oznaczonym dowodom. Oddalając apelację w pozostałym zakresie, Sąd odwoławczy nie odniósł się do tych zarzutów. Uzasadniony jest zatem zarzut skarżącej nierozpoznania sprawy w granicach apelacji i sporządzenia uzasadniania z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c., uniemożliwiającego kontrolę kasacyjną wyroku w zaskarżonym zakresie.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).